

Як допомогти студентам й аспірантам досліджувати доброчесно?

БЮЛЕТЕНЬ «АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ»
Випуск № 27 || Листопад 2022 року

За результатами численних консультацій, презентацій на конференціях і декількох раундів доопрацювань міжнародна команда проекту Bridge оприлюднила чеклисти для наукових керівників, студентів магістратури й аспірантів. Цей інструмент є переліком дій і питань, які має вчинити чи на які має отримати відповідь магістрант, аспірант, викладач, щоб здобувачі освіти підготували кваліфікаційні роботи чи дисертації та опублікувати результати дослідження у доброчесний спосіб.

Пропонуючи читачам український переклад нових чеклистів, звертаємо увагу на кілька обставин.

Так, автори документа виходять з того, що деякі речі, політики, процеси в університеті вже існують «за замовчанням», і треба лише про них не забути. Подивитися вже наявний університетський документ, яким регламентовано функції та сферу відповідальності наукового керівника. Пройти тренінг з питань сучасних підходів до керівництва підготовкою досліджень. Нагадати аспірантам про дотримання норм академічної доброчесності, оскільки вони вже прослухали відповідний курс. Роз'яснити молодим дослідникам питання запобігання конфліктам інтересів, з яким викладач вже обізнаний завдяки ухваленій університетом політиці. Оминати хижацькі й низькоякісні наукові журнали, де публікується практично що завгодно без належного рецензування, а не надрукувати за помірні гроші україномовну статтю у закордонному виданні, яке першим зробило спам-розсилку на електронну пошту. Брати участь в реальних заходах дослідницької спільноти замість безглузкого оприлюднення двосторінкових тез в збірці неіснуючої заочної конференції. Підготувати перелік рисунків і таблиць у дисертації, бо він іде одразу після змісту рукопису. Перелік цих «самоочевидних» для міжнародної команди речей, які ще не є частиною нашого академічного повсякдення, можна продовжити й за межами чеклистів. Та крок за кроком усі ці питання стануть нормою й для нас.

Звертає на себе увагу необхідність мати уявлення не лише про освітнє законодавство й внутрішню нормативну базу закладу вищої освіти, а й про нормативне регулювання дотичних до досліджень питань — інтелектуальної власності, захисту персональних даних тощо.

Позначений в документі спосіб мислення, що задається координатами «мета дослідження — дослідницькі питання — опрацювання й опис методології — дизайн (структура) дослідження», значно конструктивніший за нестямну увагу до коректного визначення «об'єкта» та «предмета» дослідження й зв'язків між ними.

Зрештою, головною нотою чеклистів є комунікація, комунікація і ще раз комунікація. Усі важливі питання мають бути проговорені. Слід від початку досягти згоди з таких делікатних питань, як включення наукового керівника до числа співавторів студента (аспіранта) і підстави чи критерії прийняття такого рішення; допомога іншого дослідника в науковому консультуванні; розподіл функцій (завдань, ролей) і відповідальності за їх виконання між членами групи, якщо аспірант працює в дослідницькій команді чи проекті. Рішення, прийняті «за замовчанням», через те, що хтось із кимось про щось відкрито не домовився, — шлях до проблем. Уникаймо цих проблем задля ефективнішого навчання нового покоління дослідників!

БЮЛЕТЕНЬ ПІДГОТУВАВ
ЄВГЕН НІКОЛАЄВ

УСІ ВИПУСКИ БЮЛЕТЕНЯ
ЧИТАЙТЕ НА РЕСУРСІ
WWW.SKERTIC.IN.UA

Ця публікація поширюється на умовах ліцензії
CREATIVE COMMONS:
ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ АВТОРСТВА — ПОШИРЕННЯ НА ТИХ САМИХ УМОВАХ 4.0 МІЖНАРОДНА (CC BY-SA 4.0)

Чекліст для наукового керівника

Допоможіть вашим студентам і аспірантам писати й публікуватися доброчесно

- ✦ Використовуйте цей чекліст, аби допомогли студентам і аспірантам написати їхню дипломну чи дисертаційну роботу і опублікувати її результати, дотримуючись етичних вимог, норм та цінностей академічної доброчесності та уникаючи порушень стандартів професії.
- ✦ Чекліст має допомогти студентам та аспірантам підготувати їхню роботу й публікації з дотриманням найкращих дослідницьких практик, уникнути ризиків порушення академічної доброчесності та сумнівних дослідницьких практик.
- ✦ Чекліст варто використовувати від початку наукового керівництва й упродовж усієї роботи над підготовкою дослідження.
- ✦ Візьміть до уваги, що, можливо, нижченаведений перелік буде необхідно адаптувати до ваших потреб залежно від галузі досліджень, вашого попереднього досвіду та інституційних політик і правил.
- ✦ Залежно від поділу функцій на інституційному рівні, можливо, не ви несете відповідальність за кожне з нижчеперелічених питань. Вашою відповідальністю, однак, є переконатися в тому, що студент (аспірант) одержує необхідну підтримку.
- ✦ Може бути доцільним розглядати частину з наведених далі питань у групах з двох або більше студентів (аспірантів).

Загальна підготовка мене як наукового керівника

- ✓ Я прочитав інституційні вимоги, що стосуються наукового керівництва, і, якщо це необхідно, пройшов відповідне навчання.
- ✓ Я знаю, якими є вимоги до дипломної роботи (дисертації) у моєму закладі вищої освіти (науковому інституті).
- ✓ Я знаю, де в моєму закладі знайти інформацію про мої завдання як наукового керівника і організацію відповідних робочих процесів.
- ✓ Я обізнаний із нормами академічної та дослідницької доброчесності, включно з такими аспектами як підготовка завдань (робіт) на замовлення, «фабрики академічних текстів», авторство у подарунок, плагіат, управління даними тощо.

Академічна доброчесність

- ✓ Ми зі студентом (аспірантом) обговорили цінності академічної доброчесності і причини, чому важливо підтримувати відповідальні академічні й дослідницькі практики.
- ✓ Я переконався, що мій студент (аспірант) пройшов належне навчання з питань академічної доброчесності.
- ✓ Ми дійшли згоди, що робота студента (аспіранта) над дипломом (дисертацією) відбуватиметься із дотриманням академічної доброчесності.
- ✓ Я пояснив студенту (аспіранту), до яких наслідків призводить нечесність у дослідженнях (плагіат, фабрикація та інші порушення академічної етики й процедур).
- ✓ Якщо мої студенти (аспіранти) не прослуховували курсів з академічної доброчесності, то я спрямував їх до ресурсів закладу вищої освіти (наукової установи) та до надійних інтернет-джерел, таких як <https://www.academicintegrity.eu/wp/all-materials/> або <https://www.skeptic.in.ua/integrity/>.
- ✓ Я підказав студентам (аспірантам), де знайти необхідні документи (етичний кодекс тощо).

Bridging Integrity in Higher Education, Business and Society

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union (2020-1-SE01-KA203-077)

Загальні поради

- ✦ Пам'ятайте, що ви — модель поведінки для ваших студентів й аспірантів.
- ✦ Залучайте здобувачів до культурних традицій вашої дисципліни, допоможіть їм подолати місток від учня до дослідника.
- ✦ Заохочуйте аспірантів й студентів до взаємодії із дослідницькою спільнотою та участі в академічних заходах.
- ✦ Заохочуйте студентів до саморефлексії і допоможіть їм розвинути критичне мислення.
- ✦ Намагайтесь мотивувати студентів, запитуйте їх про перебіг їхньої роботи.
- ✦ Покажіть студентам, що ви активні й зацікавлені їхньою роботою над дослідженням і публікаціями.
- ✦ Рекомендуйте студентам вести дослідницький щоденник як корисний спосіб зберігати всю необхідну інформацію разом.
- ✦ Якщо виникає проблема, прагніть розв'язати її без примусу й на користь здобувача освіти.

www.academicintegrity.eu/wp/bridge/
<https://twitter.com/projectbridge>
<https://fb.com/infobridgeproject>
bridgeinfo@academicintegrity.eu

Адаптований переклад з англійської:
Євген Ніколаєв.

Ця публікація поширюється на умовах ліцензії Creative Commons: Із Зазначенням Авторства – Поширення На Тих Самих Умовах 4.0 Міжнародна (CC BY-SA 4.0)

Чекліст для магістранта й аспіранта

Досліджуйте й публікуйтесь доброчесно

- ✦ Метою цього чекліста є допомогти студентам магістратури й аспірантам написати їхню дипломну чи дисертаційну роботу і опублікувати її результати з дотриманням норм та цінностей академічної доброчесності.
- ✦ Чекліст допоможе підготувати роботу відповідно до кращих дослідницьких практик, уникнути порушень академічної доброчесності й сумнівних дослідницьких практик.
- ✦ Чекліст варто використовувати на всіх етапах проведення дослідження, від початку підготовки роботи до її захисту.
- ✦ Візьміть до уваги, що, можливо, нижченаведений перелік буде необхідно адаптувати до ваших потреб залежно від галузі досліджень, вашого попереднього досвіду та інституційних політик і правил.

Загальна підготовка мене як студента (аспіранта)

Якщо щось із наведеного в цьому розділі не виконано, слід звернутися по консультацію до кафедри, наукового відділу тощо.

- ✓ Я ознайомився із формальними вимогами мого закладу освіти (наукової установи) до мого дослідження і, якщо це необхідно, пройшов відповідне навчання.
- ✓ Я обізнаний із вимогами до якості дипломної (дисертаційної) роботи у моєму закладі освіти (науковій установі). Однією з ідей є ознайомитися із роботами, виконаними у попередні роки.
- ✓ Я знаю, де в моєму закладі знайти інформацію про мої завдання у процесі написання роботи і до кого звернутися із запитаннями (наприклад, до наукового керівника, бібліотеки, центру академічного письма тощо).

Академічна доброчесність

- ✓ Я обізнаний із нормами академічної доброчесності, включно з такими аспектами як підготовка завдань (робіт) на замовлення, «фабрики академічних текстів», авторство у подарункових, плагіат, управління даними тощо. Я знаю про наслідки нечесності в дослідженні й інших порушень встановлених правил.
- ✓ Я пройшов належне навчання з питань академічної доброчесності; в іншому випадку я звернувся до закладу освіти (наукової установи) із запитом про проходження подібного курсу.
- ✓ Я знаю, де знайти документи, якими встановлено правила проведення дослідження (такі як етичний кодекс, методичні рекомендації тощо).
- ✓ Я несу особисту відповідальність за те, що моє дослідження та публікації буде підготовлено із дотриманням норм академічної доброчесності.

Підготовка до мого дослідження

- ✓ Ми з моїм науковим керівником погодили періодичність регулярних індивідуальних або групових зустрічей і намагаємось дотримуватися графіка.
- ✓ Ми з науковим керівником домовились про те, як і коли будемо зв'язуватись один з одним та погодились поважати робочий час кожного і не турбувати один одного на вихідних й під час канікул (відпустки).
- ✓ Я дізнався, чи потрібно для мого дослідження отримати дозвіл етичної комісії.

Bridging Integrity in Higher Education, Business and Society

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union (2020-1-SE01-KA203-077)

Загальні поради

- ✦ Ведіть дослідницький щоденник із усією необхідною інформацією.
- ✦ Використовуйте зручні інструменти для роботи із джерелами. Користуйтеся програмою для роботи з бібліографічною інформацією, як-от Mendeley чи Zotero.
- ✦ Якщо це можливо, обирайте тему, яку ви розумієте або в якій хочете розібратися.
- ✦ Взаємодійте із дослідницькою спільнотою, обмінюйтесь ідеями, беріть участь в академічних заходах.
- ✦ Усвідомлюйте межі своїх можливостей і не вагайтесь про них казати, щоб не допустити емоційного вигорання.

Поради аспірантам

- ✦ Обмінюйтесь досвідом із іншими аспірантами, як у своїй, так і в суміжних галузях досліджень.
- ✦ Для вас важливо долучитися до культурних традицій вашої дисципліни.

www.academicintegrity.eu/wp/bridge/
<https://twitter.com/projectbridge>
<https://fb.com/infobridgeproject>
bridgeinfo@academicintegrity.eu

Адаптований переклад з англійської:
Євген Ніколаєв.

Оригінальний документ пропонує окремі чеклісти для магістрантів й аспірантів. У перекладі два чеклісти поєднано через мінімальні відмінності між ними.

Ця публікація поширюється на умовах ліцензії Creative Commons: Із Зазначенням Авторства – Поширення На Тих Самих Умовах 4.0 Міжнародна (CC BY-SA 4.0)

